

การพัฒนาแนวทางและรูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสม
สำหรับประชากรข้ามชาติ :
สถานการณ์ด้านการศึกษาและภาพรวมการดำเนินงานโครงการ



การพัฒนาแนวทางและรูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสม
สำหรับประชากรข้ามชาติ :
สถานการณ์ด้านการศึกษาและภาพรวมการดำเนินงานโครงการ



การพัฒนาแนวทางและรูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสม
สำหรับประชากรข้ามชาติ :
สถานการณ์ด้านการศึกษาและภาพรวมการดำเนินงานโครงการ

กองบรรณาธิการ	ลัดดาวัลย์ หลักแก้ว อดิสร เกิดมงคล นุชนารถ นาคขำ มงคล สุวรรณศิริศิลป์
ผู้เขียน/เรียบเรียง บรรณาธิการกิจ	ลัดดาวัลย์ หลักแก้ว อำไพ เกตุสถิต อรพิน วิมลภูษิต
พิมพ์ครั้งที่ 1	ตุลาคม 2559
ออกแบบปก/รูปเล่ม	ชัยวัฒน์ พระจันทร์
จำนวนที่พิมพ์	500 เล่ม
พิมพ์ที่	โรงพิมพ์สมานเอสเคการพิมพ์ ถนนเอกชัย แขวง/เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร

จัดพิมพ์/จัดทำโดย

โครงการพัฒนาแนวทางและรูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับผู้มีปัญหา
สถานะบุคคลและแรงงานข้ามชาติ (ศสร.)
มูลนิธิเพื่อเยาวชนชนบท (มยช.)

59/118-120 ซอยเอกชัย 89/4 ถนนเอกชัย แขวง/เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร
โทรศัพท์ 0 2416 8043 โทรสาร 0 2894 2819 เว็บไซต์ www.fry1985.org

สนับสนุนโดย

สำนักสนับสนุนสุขภาวะประชากรกลุ่มเฉพาะ (สำนัก 9)
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

คำนำ

หนังสือเล่มนี้เกิดขึ้นจากการทำงานของโครงการพัฒนาแนวทางและรูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับผู้มีปัญหาสถานะบุคคลและแรงงานข้ามชาติ (ศสร.) รับผิดชอบโดยมูลนิธิเพื่อเยาวชนชนบท (มยช.) ในช่วงปีพ.ศ.2556-2559 มยช.ร่วมกับองค์กรภาคีหลัก ได้แก่ มูลนิธิช่วยไว้พรมแดน มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย จังหวัดชุมพรมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย จังหวัดระนอง และศูนย์ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนภาคอีสาน และภาคีเครือข่ายความร่วมมืออื่นๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และแรงงานข้ามชาติ โดยการสนับสนุนของสำนักสนับสนุนสุขภาวะประชากรกลุ่มเฉพาะ (สำนัก9) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ด้วยความตระหนักร่วมกันว่า ประเทศไทยมีผู้คนที่อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างหลากหลาย หากประชากรกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดขาดการดูแลให้ได้รับบริการขั้นพื้นฐานและสวัสดิการต่างๆ ที่เหมาะสมต่อการมีสุขภาพที่ดี นอกจากแสดงถึงความไม่เป็นธรรมทางสังคมแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อสุขภาวะของประชากรกลุ่มอื่นๆ และสังคมโดยรวมในที่สุด

ประชากรผู้มีปัญหาสถานะบุคคลและแรงงานข้ามชาติรวมถึงลูกหลาน¹ นับเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศชาติ แต่ประชากรเหล่านี้ยังประสบปัญหาการเข้าถึงสิทธิและบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็น อาทิ การศึกษา สุขภาพ การมีสถานะบุคคลตามกฎหมาย รวมถึงปัญหาในด้านการอยู่ร่วมกันในสังคมไทย ซึ่งเป็นผลมาจากในด้านสถานภาพทางกฎหมาย ข้อจำกัดด้านภาษา การไม่ตระหนักหรือเห็นความสำคัญในสิทธิขั้นพื้นฐานของพวกเขาเอง และมาจากทัศนคติของสังคมโดยรวม

¹ เพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจของบุคคลทั่วไปและสอดคล้องกับเอกสารฉบับอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในปัจจุบัน ในหนังสือเล่มนี้จึงจะใช้คำว่า “ประชากรข้ามชาติ” ซึ่งหมายถึงแรงงานข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ เมียนมา ลาว กัมพูชา และเวียดนาม และบุตรของแรงงานข้ามชาติทั้งที่ติดตามมาจากประเทศต้นทางและเกิดในประเทศไทย

หนทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาลักษณะนี้ คือ “การศึกษา” เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะเชื่อมโยงความเข้าใจและการอยู่ร่วมกันในสังคม เป็นเครื่องมือที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพประชากรข้ามชาติในสังคมไทย ส่งผลต่อการมีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ขณะเดียวกันการเข้าสู่ระบบการศึกษาจะช่วยให้หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องต่างๆ สามารถเข้าถึงและดูแลกลุ่มประชากรเหล่านี้ได้อย่างทั่วถึงยิ่งขึ้น แต่หนทางที่จะนำไปสู่การได้รับการศึกษาของประชากรข้ามชาติเหล่านี้ จะอาศัยเพียงระบบปกติทั่วไปและการทำงานของหน่วยงานรัฐเพียงลำพังนั้นไม่เพียงพอ จำเป็นที่จะต้องค้นหาและพัฒนารูปแบบ วิธีการที่เอื้ออำนวย เป็นการเฉพาะ สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มประชากรเหล่านั้น และการเข้ามาทำงานร่วมกันอย่างเป็นเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกัน ทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม เพื่อไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

โครงการ ศสร. ได้พยายามทำงานเพื่อพัฒนารูปแบบและแนวทางที่เอื้ออำนวยต่อการเข้าถึงและการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับกลุ่มประชากรข้ามชาติ โดยเป็นการทำงานกับหน่วยงานที่เป็นเจ้าภาพหลักและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ทำให้กลุ่มประชากรข้ามชาติมีโอกาสและทางเลือกทางการศึกษาที่เหมาะสมในระดับหนึ่ง จึงเห็นควรได้รวบรวมสถานการณ์และผลการดำเนินงานเหล่านี้จัดทำเป็นหนังสือจำนวนสองเล่ม เพื่อบันทึกบทเรียน ประสพการณ์ ความคิดเห็นอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการทำงานในระยะถัดไป สำหรับหนังสือเล่มนี้นับเป็นเล่มที่หนึ่ง ซึ่งเป็นการรวบรวมสถานการณ์ด้านการศึกษาในปัจจุบันของกลุ่มประชากรข้ามชาติ และภาพรวมการดำเนินงานของโครงการ และหวังว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจที่จะการศึกษาหรือพัฒนาต่อยอดในอนาคต

ลัดดาวัลย์ หลักแก้ว

ผู้จัดการโครงการพัฒนาแนวทางและรูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสม

กับผู้มีปัญหาสถานะบุคคลและแรงงานข้ามชาติ (ศสร.)

มูลนิธิเพื่อเยาวชนชนบท

สารบัญ

หน้า

สถานการณ์ด้านการศึกษากลุ่มประชากรข้ามชาติในปัจจุบัน

- จำนวนประชากรข้ามชาติในประเทศไทย 1
- ความสำคัญของการศึกษาสำหรับประชากรข้ามชาติ 3
- การเข้าถึงระบบการศึกษาของประชากรข้ามชาติ
 - กลุ่มบุตรแรงงานข้ามชาติ 5
 - กลุ่มแรงงานข้ามชาติ 15
- สถานการณ์ปัญหาด้านการศึกษาของประชากรข้ามชาติ
 - กลุ่มบุตรแรงงานข้ามชาติ 17
 - กลุ่มแรงงานข้ามชาติ 20

ภาพรวมการดำเนินงาน การพัฒนาแนวทางและรูปแบบ

การจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับกลุ่มประชากรข้ามชาติ 23

เพื่อนผู้ร่วมเดินทางและผู้ใหญ่ที่คอยเกื้อหนุน 31



การสร้างโอกาสทางการศึกษา ในทุกระดับ ทุกรูปแบบ ทั้งที่จัด
โดยหน่วยงานรัฐ และไม่ใช่หน่วยงานรัฐ ที่คำนึงถึงคนทุกคน คำนึงถึงเด็ก
ทุกคน ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ของประเทศ สอดคล้องกับบริบทของ
ผู้เรียน และบริบทพื้นที่ *เพื่อให้เข้าถึงผู้ที่ด้อยโอกาสทางสังคม*
เป็นการเน้นย้ำเป้าหมายการส่งเสริมความเสมอภาคและความ
เป็นธรรมทางการศึกษา

สถานการณ์ด้านการศึกษา ของกลุ่มประชากรข้ามชาติในปัจจุบัน

จำนวนประชากรข้ามชาติในประเทศไทย

ไทยเป็นประเทศที่มีผู้คนหลากหลายกลุ่มอาศัยอยู่ร่วมกัน หากพิจารณา ด้านสถานะบุคคลตามกฎหมายแล้วจะประกอบด้วยประชากรกลุ่มใหญ่สองกลุ่ม คือ กลุ่มประชากรที่มีสัญชาติไทยและกลุ่มประชากรที่ไม่มีสัญชาติไทย โดยกลุ่มประชากรที่ไม่มีสัญชาติไทย ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาสุขภาวะของกลุ่มชาติพันธุ์ ชนเผ่าพื้นเมืองและประชากรข้ามชาติ พ.ศ.2560-2566 ของสำนักสนับสนุนสุขภาวะประชากรกลุ่มเฉพาะ (สำนัก 9) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จะประกอบด้วยประชากรกลุ่มใหญ่ออย่างน้อยสองกลุ่ม คือ

1. **กลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมือง** หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ ชนเผ่าพื้นเมือง ไทยพลัดถิ่น เป็นกลุ่มคนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย มาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังไม่สัญชาติไทย ปัจจุบันมีจำนวนรวม 527,122 คน¹
2. **กลุ่มประชากรข้ามชาติ** (เมียนมา ลาว กัมพูชา เวียดนาม) ซึ่งหมายถึงบุคคลที่เดินทางจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาพำนักอาศัยในประเทศไทย เพื่อเป้าหมายในการดำรงชีวิตต่างๆ เช่น ทำงาน หรือแสวงหาที่พักพิง ที่ลี้ภัย รวมทั้งติดตามครอบครัวเข้ามา รวมถึงบุตรที่เกิดในประเทศไทย ข้อมูล ณ มิถุนายน 2559 แสดงว่ามีแรงงานข้ามชาติที่ได้รับการจดทะเบียนรวม 2,287,401 คน มีผู้ติดตามแรงงานข้ามชาติและบุตรที่เกิดในประเทศไทย (เมียนมา ลาว กัมพูชา) จำนวน 19,664 คน²

¹ กลุ่มประกันสุขภาพ.กระทรวงสาธารณสุข. 2559

² สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กระทรวงแรงงาน .2559

นอกจากนี้ ยังมีแรงงานข้ามชาติที่ไม่ได้จดทะเบียนและไม่มีใบอนุญาตทำงานที่ยังไม่ทราบจำนวนที่แท้จริง แต่ประมาณการไว้ 1.1 ล้านคน นอกจากนี้ ยังมีผู้ติดตามแรงงานข้ามชาติและผู้ที่เกิดในประเทศไทยทั้งที่มีการจดทะเบียนและไม่ได้จดทะเบียนอีกจำนวนหนึ่ง โดยมีตัวเลขแสดงจำนวนเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยอยู่ประมาณ 300,000 คน³

ตารางที่ 1 : จำนวนแรงงานข้ามชาติที่จดทะเบียนในแต่ละประเภทและผู้ติดตาม ณ มิถุนายน 2559

ประเภทแรงงาน	จำนวน (คน)	ผู้ติดตามแรงงานข้ามชาติและบุตรที่เกิดในประเทศไทย (เมียนมา ลาว กัมพูชา)
พิสุจน์สัญชาติแล้ว	1,018,568	
นำเข้ามาตามข้อตกลงระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลเมียนมา ลาว กัมพูชา (MOU)	332,823	
รับจ้างทำงานชายแดนแบบไป-กลับหรือตามฤดูกาล	3,549	
ได้รับการผ่อนผันให้อยู่อาศัยและทำงานตามมติคณะรัฐมนตรี	930,892	
แรงงานสัญชาติเวียดนาม	1,569	
รวมทั้งหมด	2,287,401	19,664
แรงงานที่ไม่ได้จดทะเบียน	ประมาณการ 1,100,000	ประมาณการ 30,0000

ที่มา : สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กระทรวงแรงงาน (2559)

³ ยุทธศาสตร์การพัฒนาสุขภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ ชนเผ่าพื้นเมือง และประชากรข้ามชาติ พ.ศ. 2560 - 2566, สำนัก 9 สสส.

ความสำคัญของการศึกษาสำหรับประชากรข้ามชาติ

ที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันของกลุ่มประชากรที่มีความหลากหลายด้านเชื้อชาติ และวัฒนธรรม โดยตระหนักว่า หากประชากรกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดขาดการดูแลให้ได้รับบริการขั้นพื้นฐานและสวัสดิการต่างๆ ที่เหมาะสมต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี นอกจากแสดงถึงความไม่เป็นธรรมทางสังคมแล้ว ยังส่งผลต่อสุขภาพ สุขภาวะของประชากรกลุ่มอื่นๆ และการอยู่ร่วมกันในสังคมโดยรวมในที่สุด จึงกำหนดให้มีสิทธิขั้นพื้นฐานด้านต่างๆ ทั้งด้านสุขภาพ การศึกษา การมีงานทำ รวมทั้งสิทธิในการรับบริการอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของประชากรข้ามชาติ เพื่อการมีสมาชิกที่มีคุณภาพในสังคม และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

สำหรับการศึกษา ประเทศไทยมีนโยบายซึ่งเป็นการประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของคนทุกคนที่อาศัยอยู่ ให้ได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียม เสมอภาค แม้ว่าบุคคลเหล่านั้นไม่มีเอกสารใดๆ หรือไม่มีสัญชาติไทยก็ตาม เพราะการศึกษาเป็นการสร้างทุนให้กับมนุษย์ เป็นวิธีการในการสร้างทุนให้กับกลุ่มประชากรข้ามชาติทั้งในปัจจุบัน ซึ่งประเทศไทยจะได้รับประโยชน์กลับคืนจากคนเหล่านี้ ทั้งในด้านสังคมโดยเฉพาะในมิติวัฒนธรรม ซึ่งประชากรข้ามชาติมีส่วนช่วยในการสืบสาน ฟื้นฟู ในมิติครอบครัวได้ช่วยดูแลครอบครัวของคนไทย ในสถานะสังคมผู้สูงอายุ และการช่วยขับเคลื่อนในภาคธุรกิจ ซึ่งแรงงานข้ามชาติสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้ถึง 450,000 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 3.37 ของจีดีพี⁴ โดยการศึกษาเข้ามาช่วยในการพัฒนาฝีมือแรงงานข้ามชาติ เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานกึ่งไร้ทักษะหรือระดับปฏิบัติการ ตามนโยบายของกระทรวงแรงงาน หรือแม้แต่ประโยชน์ที่ประชากรข้ามชาติจะได้รับติดตัวกลับไปประเทศต้นทางในอนาคต

4 ศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย,2559
(http://www.moneychannel.co.th/news_detail/)

อีกทั้ง หากมองภาพอนาคตภายใต้บริบทอาเซียน หรือการอยู่ร่วมกันในระหว่างประเทศพื้นบ้าน บุตรแรงงานข้ามชาติที่ได้รับการศึกษาจากประเทศไทย จะเป็นเครื่องเชื่อมโยงความสัมพันธ์ อยู่กันอย่างสันติ ไม่ใช่ศัตรูหรือคู่แข่ง ซึ่งทั้งสองประเทศจะต้องช่วยกันลงทุนสร้างเด็กของอาเซียนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ ขณะเดียวกันการเข้าสู่ระบบการศึกษาของกลุ่มประชากรข้ามชาติ ยังช่วยให้หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องต่างๆ สามารถเข้าถึงและดูแลกลุ่มประชากรเหล่านี้ได้อย่างทั่วถึงยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ การศึกษายังเป็นการคุ้มครองในเรื่องสิทธิมนุษยชน เป็นบริบทระหว่างประเทศ ซึ่งประเทศไทยได้รับคำชมจากระดับนานาชาติ จึงเป็นโอกาสดีที่ไทยจะสามารถขับเคลื่อนการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายการศึกษาเพื่อปวงชน บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหา ค้ำมนุษย์ การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อประชาคมโลก

นโยบายซึ่งเป็นการประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของคนทุกคนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ตามหลักกฏบัตรระหว่างประเทศ อาทิ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ปฏิญญาสากลว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน หรือ Education for All รวมถึงกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องของประเทศ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ให้การคุ้มครองด้านการศึกษาแก่ทุกคนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ตามมาตรา 43 “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอภาคกันใน การรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปีที่รัฐต้องจัดให้ อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2554 มาตรา 10 มติ คณะรัฐมนตรี ลงวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 เรื่องการจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มี หลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย โดยได้ออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียนนักศึกษาเข้าเรียนใน สถานศึกษา พ.ศ. 2548 เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยรวมถึง บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย สามารถเข้าเรียนได้ โดยไม่จำกัดระดับ ประเภท โดยรัฐจัดสรรค่าใช้จ่ายรายหัวในอัตราเดียวกันกับ เด็กไทย ส่งผลให้กลุ่มประชากรข้ามชาติ ได้รับการศึกษาทั้งที่จัดโดยภาครัฐและโดย องค์กรภาคเอกชน

การเข้าถึงระบบการศึกษาของประชากรข้ามชาติ

กลุ่มบุตรของแรงงานข้ามชาติ

ปัจจุบันบุตรของแรงงานข้ามชาติได้รับการศึกษา 4 รูปแบบด้วยกัน คือ

1) การศึกษาในระบบโรงเรียน เป็นรูปแบบการศึกษาที่บุตรของแรงงานข้ามชาติเข้าถึงได้มากที่สุด โดยเฉพาะการศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จากรายงานของสำนักงาน สพฐ. แสดงจำนวนนักเรียน จำแนกตามสัญชาติ ในปีการศึกษา 2559 พบว่า มีนักเรียนต่างชาติ และไม่ปรากฏสัญชาติ จำนวนทั้งสิ้น 135,276 คน ซึ่งแยกได้ เป็นนักเรียนสี่สัญชาติ (เมียนมา ลาว กัมพูชา เวียดนาม) จำนวน 87,568 คน ไม่ปรากฏสัญชาติ จำนวน 29,038 คน นักเรียนสัญชาติอื่นๆ จำนวน 18,670 คน นอกจากนี้เด็กกลุ่มนี้แล้ว สพฐ. ยังแยกเด็กที่ไม่มีเอกสารแสดงตน คือไม่มีข้อมูลหรือเลขประจำตัวใดเลย (เด็กติด G) ออกมาอีกต่างหาก จำนวน 68,914 คน⁵

นอกจากนี้ มีเด็กส่วนหนึ่งที่ได้รับการศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยในปีการศึกษา 2558 มีเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 3,244 คน⁶

เด็กที่เข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียน ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่มีความพร้อมด้านภาษาไทย และผู้ปกครองต้องการให้เข้าเรียนในสถานศึกษาของไทย เพราะเห็นความสำคัญของการศึกษาที่จะช่วยในการอยู่ร่วมกับคนไทย มีโอกาสทำงานที่ดีในอนาคต หรือคาดหวังที่จะเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น

2) การศึกษานอกระบบ หรือ กศน. ช่วงก่อนปีการศึกษา 2556 สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ได้จัดการศึกษาให้กับเด็กที่อยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ

5 กลุ่มสารสนเทศ,สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,2559

6 กลุ่มสารสนเทศ,สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร.,2558

(อายุต่ำกว่า 15 ปี) อยู่บ้าง แต่ส่วนใหญ่เป็นการจัดให้เรียนร่วมกับผู้เรียนที่มีอายุ 16 ปีขึ้นไป หรือกลุ่มผู้ใหญ่ โดยใช้หลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน ซึ่งยังไม่มี ความชัดเจน เป็นรูปธรรมมากนัก อีกทั้งยังไม่มีนโยบาย แนวปฏิบัติที่เป็นการเฉพาะ

หลังจากนั้นสำนักงาน กศน.ได้มีประกาศใช้ “แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับเด็กไม่มีสัญชาติไทยที่อยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ ระดับประถมศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551” (หนังสือสำนักงาน กศน.ที่ ศธ. 0210.121/3230 ลงวันที่ 28 มิถุนายน 2556 เรื่อง การใช้หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับประถมศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำหรับเด็กต่างด้าวและผู้ไม่มีสัญชาติไทย) ทำให้สถานศึกษา กศน. ในพื้นที่ต่างๆที่มีเด็กกลุ่มเป้าหมาย เริ่มจัดการศึกษาตามแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบระดับประถมศึกษาฯ ตั้งแต่ภาคเรียนที่ 1/2557 เป็นต้นมา โดยนำร่องในพื้นที่ 7 อำเภอ (อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย, อำเภอแม่สอดและอำเภอพบพระ จังหวัดตาก, อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี, อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร, อำเภอเมือง จังหวัดระนอง และเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการจัดร่วมกับภาคีเครือข่ายศูนย์การเรียนในพื้นที่ต่างๆ จำนวน 22 ศูนย์การเรียน โดยใช้สถานที่ของศูนย์การเรียนเป็นห้องเรียน โดยนักเรียนรุ่นแรกจะจบหลักสูตรในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559

ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 มีเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทย (อายุ 6-15 ปี) ได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 458 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 90 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 22 คน⁷ รวมเด็กไม่มี

7 กลุ่มสารสนเทศ.สำนักงาน.สำนักงาน กศน. 2559

สัณฐานไทยที่ได้รับการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวนทั้งสิ้น 570 คน และเด็กกลุ่มดังกล่าวได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาไทย (กลุ่มผู้ไม่รู้หนังสือ) จำนวน 856 คน⁸

ตารางที่ 2 : จำนวนเด็กไม่มีสัญชาติไทยที่ได้รับการศึกษานอกระบบ(กศน.) ปีการศึกษา 1/2559

ประถมศึกษา	การศึกษาขั้นพื้นฐาน		จำนวน (คน)
	มัธยมต้น	มัธยมปลาย	
458	90	22	570
ส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาไทย			856*
รวม			1,426

ที่มา: กลุ่มสารสนเทศ. สำนักงาน กศน. (2559),

*ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกลุ่มเป้าหมายพิเศษ สำนักงานกศน. (2559)

การศึกษานอกระบบจึงเป็นทางเลือกสำหรับเด็กที่มีข้อจำกัดหรือเงื่อนไขบางประการที่ไม่สามารถเข้าเรียนในระบบโรงเรียนทั่วไปได้ อาทิ เด็กที่มีอายุเลยเกณฑ์การเข้าเรียนหลายปีหรือเด็กโต เด็กที่เรียนอยู่ในศูนย์การเรียนรู้และต้องการวุฒิการศึกษาเพื่อเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นหรือใช้สมัครงานในอนาคต อีกทั้ง ยังเป็นโอกาสสำคัญสำหรับเด็กที่จำเป็นต้องทำงาน ที่จะได้รับการศึกษาอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 วัน คือในวันอาทิตย์ หรือเด็กที่ออกกลางคันจากการศึกษาในระบบ องค์กรใดก็ตาม แม้ว่าการศึกษานอกระบบจะมีความสำคัญสำหรับเด็กบางกลุ่ม แต่การดำเนินการในปัจจุบันยังทำได้ค่อนข้างจำกัดทั้งในด้านปริมาณ ความสอดคล้องเหมาะสมกับผู้เรียน และความพร้อมของสถานศึกษา กศน.

8 ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกลุ่มเป้าหมายพิเศษ 2559 .สำนักงาน กศน.

3) การศึกษาในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้เด็กข้ามชาติ (Migrant Learning Center) ที่จัดโดยชุมชน กลุ่มแรงงานข้ามชาติและองค์กรภาคประชาสังคม (NGO) ซึ่งส่วนใหญ่กระจายอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนเมียนมา และจังหวัดชั้นในที่มีแรงงานข้ามชาติอยู่หนาแน่น จำนวนประมาณ 95 แห่ง มีเด็กนักเรียนจำนวน 17,161 คน⁹

ตารางที่ 3 : จำนวนศูนย์การเรียนรู้และจำนวนนักเรียนในศูนย์การเรียนรู้ ณ กุมภาพันธ์ 2558

ที่	จังหวัด	จำนวนศูนย์	จำนวนนักเรียน
1	ตาก	65	13,283
2	กาญจนบุรี	1	233
3	เชียงราย	4	190
4	เชียงใหม่	2	44
5	ระนอง	13	2,462
6	กรุงเทพฯ	3	139
7	พังงา	3	300
8	สมุทรสาคร	4	510
รวม		95	17,161

ที่มา : เครือข่ายองค์กรทำงานด้านประชากรข้ามชาติ
(ข้อมูล ณ วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2558)

เด็กที่เรียนในศูนย์การเรียนรู้ เป็นกลุ่มที่ผู้ปกครองต้องการให้เรียนในภาษาของตนเอง เพื่อประโยชน์ต่อการกลับไปประเทศต้นทาง และเพื่อไม่ให้ลูกหลานลี้มอัตลักษณ์ด้านภาษาและวัฒนธรรมของตน รวมไปถึงการ

9 เครือข่ายองค์กรทำงานด้านประชากรข้ามชาติ (2558)

ที่ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ไม่พร้อมที่จะส่งบุตรหลานเข้าเรียนในระบบโรงเรียน ซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูงกว่า และเด็กยังไม่มีความพร้อมด้านภาษาไทย การจัดการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้เหล่านี้ ส่วนใหญ่จะใช้หลักสูตรของประเทศเมียนมา และหลักสูตรของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น กะเหรี่ยง ไทยใหญ่ มอญ ขึ้นอยู่กับบริบทของศูนย์การศึกษานั้นๆ เช่น เด็กนักเรียนส่วนใหญ่เป็นชาติพันธุ์ใด และตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้กับเขตการปกครองของกลุ่มชาติพันธุ์ใด เป็นต้น ทั้งนี้ ศูนย์การเรียนรู้จะต้องจัดสอนภาษาไทยเพิ่มเติมตามนโยบายของเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา (สพป.) ที่ดูแลอยู่ นอกจากนี้บางศูนย์ยังจัดการศึกษาโดยใช้หลักสูตรของ กศน.ไทย และ กศน.ประเทศเมียนมา ควบคู่ไปด้วย

อย่างไรก็ดี แม้ว่าศูนย์การเรียนรู้จะมีความสำคัญในการรองรับเด็กกลุ่มหนึ่งให้ได้รับการดูแลด้านการศึกษาตามศักยภาพ แต่ศูนย์การเรียนรู้เหล่านี้ก็จัดการศึกษาได้อย่างจำกัด ด้วยยังไม่ได้รับการรับรองตามกฎหมายจากรัฐบาลทั้งในประเทศต้นทางและประเทศปลายทาง จึงทำให้ไม่สามารถออกหลักฐานทางการศึกษาที่ได้รับการยอมรับจากทางราชการให้กับเด็กได้ และไม่ได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานจากรัฐบาลเช่นกัน ส่วนใหญ่จึงต้องดูแลตัวเองหรือขอรับการสนับสนุนจากแหล่งทุนต่างๆ ซึ่งมักจะมีปัญหาในเรื่องความไม่เพียงพอต่อการดูแลเด็กและการขาดความยั่งยืน

ที่ผ่านมา ศูนย์การเรียนรู้หลายแห่งจึงได้พยายามแสวงหาช่องทางโอกาส ที่จะทำให้การจัดการศึกษาโดยศูนย์การเรียนรู้ได้รับการยอมรับ เมื่อเด็กจบการศึกษาแล้วได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการจากกระทรวงศึกษาธิการของประเทศไทยหรือประเทศต้นทาง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อเด็กและความยั่งยืนทางการศึกษา

ปัจจุบันนอกจากศูนย์การเรียนรู้จะจัดการศึกษาเองแล้วยังเกิดแนวทางการเชื่อมโยงกับระบบการศึกษาของรัฐในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นโอกาสและ

ทางเลือกให้กับเด็ก แม้จะยังมีข้อจำกัดอยู่มากในเรื่องความเป็นระบบทางการ และยังคงดำเนินงานได้เฉพาะในบางพื้นที่เท่านั้น ดังนี้

(1) ศูนย์การเรียนจัดการศึกษาเอง เพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กก่อนส่งเข้าเรียนในระบบโรงเรียน หรือเข้าเรียนในสถานศึกษา กศน. หรือโรงเรียนเอกชน เด็กที่จบจากศูนย์การเรียนเหล่านี้จะมีทั้งที่เข้าไปเรียนต่อในระบบการศึกษาของรัฐ ทำงาน ย้ายพื้นที่/จังหวัด และกลับประเทศต้นทาง

(2) ศูนย์การเรียนจัดการศึกษาที่เป็นการเชื่อมโยงกับโรงเรียนในระบบของรัฐ ในรูปแบบศูนย์การเรียนในโรงเรียน หรือ School within School ทำให้เด็กในศูนย์การเรียนที่ลงทะเบียนเรียนไว้กับโรงเรียน มีสถานะเป็นนักเรียนของโรงเรียนรัฐ ซึ่งรูปแบบนี้มีการดำเนินงานมานานแล้ว

(3) การเชื่อมโยงกับการศึกษานอกระบบ หรือ กศน. โดยศูนย์การเรียนมีสถานะเป็นภาคีเครือข่ายของ กศน. จัดการเรียนการสอนร่วมกัน โดยใช้ศูนย์การเรียนเป็นห้องเรียนสำหรับเด็กที่ลงทะเบียนกับสถานศึกษา กศน. ซึ่งได้มีการริเริ่มดำเนินการในปีการศึกษา 2557 (รายละเอียดในข้อ 2) การศึกษานอกระบบหรือ กศน.)

(4) การเชื่อมโยงกับระบบการศึกษาของประเทศต้นทาง (เมียนมา) โดยการนำหลักสูตรการศึกษานอกระบบของประเทศเมียนมา (Non-Formal Primary Education - NFPE) มาจัดการเรียนการสอนให้กับเด็กในศูนย์การเรียน (รายละเอียดในข้อ 4) การจัดการศึกษาโดยเชื่อมโยงการศึกษาระหว่างไทยและเมียนมา ริเริ่มดำเนินการในปีการศึกษา 2557

(5) การเชื่อมโยงโดยระบบการสอบเทียบระดับ / ช่วงชั้นต่างๆ กับระบบการศึกษาของประเทศเมียนมา ได้แก่ Government Entrance หรือการสอบเข้ามหาวิทยาลัย และ Matriculation Program หรือการสอบ

เทียบเกรด 4 และเกรด 8 เพื่อเข้าเรียนในระดับที่สูงขึ้นในประเทศเมียนมา (รายละเอียดในข้อ 4) การจัดการศึกษาโดยเชื่อมโยงการศึกษาระหว่างไทยและเมียนมา)

4) การจัดการศึกษาโดยเชื่อมโยงการศึกษาระหว่างไทยและเมียนมา

แนวโน้มการเคลื่อนย้ายแรงงานในประเทศไทยเริ่มมีความเป็นพลวัตมากขึ้นภายใต้สถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะในประเทศเมียนมา และภายใต้บริบทอาเซียน แรงงานและผู้ติดตามส่วนหนึ่งมีแนวโน้มที่จะย้ายกลับประเทศต้นทาง โดยแรงงานข้ามชาติจากประเทศเมียนมาร้อยละ 80 แสดงความเต็มใจที่จะกลับประเทศในอนาคต¹⁰ ขณะที่ประเทศไทยยังมีความต้องการแรงงานข้ามชาติ 2.5-3 ล้านคนในปัจจุบันและอาจเพิ่มขึ้นในอนาคต¹¹

ดังนั้น จึงมีแนวโน้มที่บุตรของแรงงานข้ามชาติ ซึ่งกำลังเรียนอยู่ในระบบการศึกษาของไทยหรือในประเทศไทยจะต้องเดินทางกลับประเทศต้นทางและเข้าสู่ระบบการศึกษาในประเทศนั้นๆ ทำให้เกิดความพยายามที่จะพัฒนาแนวทาง /วิธีการที่จะทำให้บุตรแรงงานข้ามชาติสามารถกลับไปเรียนต่อที่ประเทศต้นทางได้ ปัจจุบันได้มีแนวทางการเชื่อมโยงการศึกษาสำหรับบุตรแรงงานข้ามชาติจากประเทศเมียนมา แต่ยังไม่เป็นการเปิดกว้างในทุกพื้นที่ ดังนี้

(1) Government Entrance หรือการสอบเข้ามหาวิทยาลัย เป็นการดำเนินการของกลุ่ม Burmese Migrant Worker Education Committee หรือ BMWEC (แม่สอด) ที่ได้ทำข้อตกลงกับกระทรวงศึกษาธิการเมียนมา เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กที่จบการศึกษาในระดับเกรด 10

10 องค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน (IOM).2557

11 สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ (TDRI), 2557

จากศูนย์การเรียนรู้เดินทางไปสอบเอนทรานซ์เพื่อเข้ามหาวิทยาลัยในเมียนมาได้ โดยทุกปีจะมีการจัดสอบที่เมียวดี เด็กที่ต้องการจะสอบนั้นจะได้รับการตัวเข้มในระหว่างเรียนเกรด 10 โดยทางกระทรวงศึกษาธิการเมียนมาจะส่งครุมาให้คำปรึกษาด้านวิชาการอย่างสม่ำเสมอ

(2) Matriculation Program หรือการสอบเทียบเกรด 4 และเกรด 8 เพื่อเข้าเรียนในระดับที่สูงขึ้น เป็นการประสานกับกระทรวงศึกษาธิการเมียนมา และเขตพื้นที่การศึกษาที่อยู่ตรงข้ามระหว่างชายแดนของกลุ่ม /องค์กร / เครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ในพื้นที่ต่างๆ อาทิ แม่สอด रणอง เชียงใหม่ ส่วนที่ติดกับชายแดนประเทศเมียนมา รวมทั้งศูนย์การเรียนรู้บางแห่งในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยเป็นการนำรายชื่อเด็กในศูนย์การเรียนรู้ไปลงทะเบียนไว้ที่โรงเรียน หรือเขตการศึกษาในเมียนมา เพื่อให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการเมียนมา สามารถจัดส่งข้อสอบมาให้จัดสอบที่ศูนย์การเรียนรู้ หรือเขตพื้นที่การศึกษามาจัดสอบให้เอง โดยหากเด็กสอบผ่านจะสามารถเข้าศึกษาต่อในประเทศเมียนมาในระดับที่สูงขึ้นได้

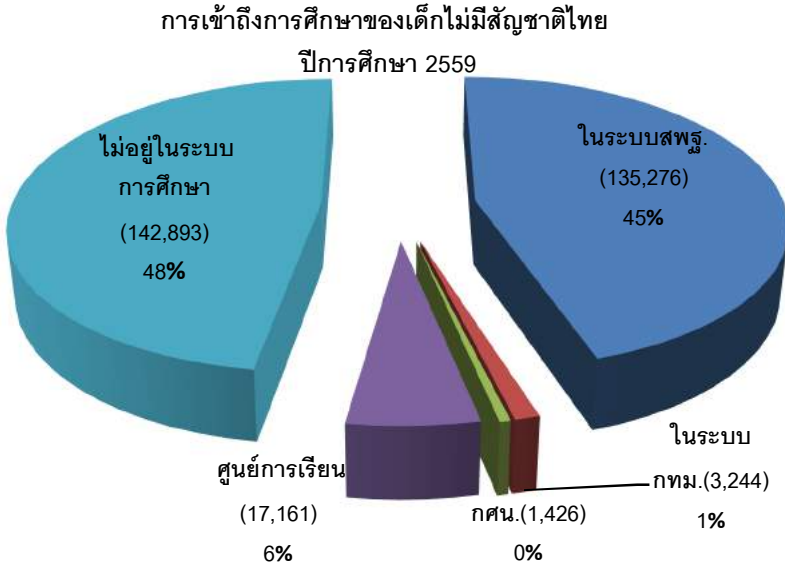
(3) ศูนย์การเรียนรู้ที่จัดการศึกษาโดยใช้หลักสูตรการศึกษา นอกระบบระดับประถมศึกษาของประเทศเมียนมา (Non-Formal Primary Education-NFPE) หรือ กศน.เมียนมาเป็นการประสานความร่วมมือระหว่างมูลนิธิช่วยไร้พรมแดน, ศูนย์การเรียนรู้บางแห่งในอำเภอแม่สอด และอำเภอพบพระ จังหวัดตาก และองค์กร World Education กับ เขตการศึกษาเมียวดีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเทศเมียนมา โดยมูลนิธิช่วยไร้พรมแดน ได้ประสานความร่วมมือกับองค์กร Myanmar Literacy Resource Centre (MLRC) และ UNICEF Myanmar เพื่อพัฒนาแนวทางการเชื่อมโยงการศึกษาระหว่างไทยและเมียนมา และพบว่า แนวทางที่จะสามารถดำเนินการได้ คือ นำหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับประถมศึกษาของประเทศเมียนมา (Non-Formal

Primary Education - NFPE) มาจัดการเรียนการสอนให้กับเด็กเรียนที่อยู่ใน ศูนย์การเรียน (เด็กเมียนมา)ที่ตั้งอยู่ในประเทศไทย

ปีการศึกษา 2557 เริ่มนำร่องจัดการศึกษาในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 2 ศูนย์การเรียน มีเด็กลงทะเบียนเรียน 80 คน โดยใช้วิธีการนำรายชื่อของเด็กในศูนย์การเรียน ไปลงทะเบียนไว้ที่โรงเรียน 2 แห่งในเมืองเมียวดี ประเทศเมียนมา เพื่อให้เด็กอยู่ในระบบของกระทรวงศึกษาธิการ เมียนมา ซึ่งทำให้เขตการศึกษาเมียวดี รัฐกะเหรี่ยง (Myawaddy Township Education Center) สามารถเข้ามาניתศ ติดตามการจัดการเรียนการสอน และการวัดประเมินผล เมื่อเด็กเรียนจบหลักสูตรจะได้รับวุฒิการศึกษาซึ่งรับรองโดยกระทรวงศึกษาธิการ เมียนมา สามารถนำวุฒิการศึกษากลับไปศึกษาต่อที่ประเทศเมียนมาได้ โดยในการนำร่องปีการศึกษาแรก มีเด็กจบหลักสูตรจำนวน 70 คน และสามารถนำวุฒิการศึกษาไปศึกษาต่อที่ประเทศเมียนมาได้จริง นอกจากนี้ MLRC และ UNICEF Myanmar ได้สนับสนุนการจัดการศึกษา อาทิ ชุดนักเรียน แบบเรียน การพัฒนาครู และค่าตอบแทนครูของศูนย์การเรียน ปัจจุบันปีการศึกษา 2559 ขยายเพิ่มเป็น 17 ศูนย์ ในอำเภอแม่สอด พบพระ และแม่ระมาด จังหวัดตาก มีเด็กลงทะเบียนเรียนจำนวนทั้งหมด 1,347 คน

ที่ผ่านมา ประเทศไทยยังเป็นฝ่ายที่จัดการศึกษาให้กับบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้านโดยลำพัง การเชื่อมโยงการศึกษาในลักษณะนี้ นับเป็นความพยายามที่รัฐบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเทศเมียนมา หรือรัฐบาลท้องถิ่นเข้ามาร่วมดูแลและรับผิดชอบ ลูกหลานของตนเองร่วมกับประเทศไทย ซึ่งน่าจะเป็นแนวโน้มความร่วมมือระหว่างกันในอนาคต

แผนภูมิที่ 1 : การเข้าถึงการศึกษาของเด็กไม่มีสัญชาติไทย
ปีการศึกษา 2559



ที่มา :

กลุ่มสารสนเทศ สำนักงาน สพฐ. (2559) ,กลุ่มสารสนเทศ สำนักงาน กศน.(2559),
กลุ่มสารสนเทศ สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร (2558) ,
เครือข่ายองค์กรทำงานด้านประชากรข้ามชาติ (2558)

หมายเหตุ :

แหล่งข้อมูลไม่ได้อยู่ในปีการศึกษาเดียวกันทั้งหมด แต่เพื่อแสดงให้เห็นถึงสัดส่วนการเข้าถึงการศึกษา
ของเด็กโดยประมาณจากจำนวนเด็กทั้งหมดประมาณ 300,000คน

กลุ่มแรงงานข้ามชาติ

แรงงานข้ามชาติที่เข้าสู่ระบบการศึกษาทั้งที่เป็นทางการ คือ การศึกษาในระบบของรัฐ และไม่เป็นทางการซึ่งจัดโดยศูนย์การเรียนรู้ขององค์กรภาคประชาสังคม เนื่องจากต้องการเรียนรู้ภาษาไทย มีความสามารถในการอ่านเขียนภาษาไทย เพื่อประโยชน์ในการใช้ชีวิตประจำวัน อาทิ การเดินทาง การสื่อสารเพื่อการรักษาพยาบาล การติดต่อกับหน่วยงานราชการต่างๆ รวมถึงการอยู่ร่วมกับสังคมไทย และเพื่อประโยชน์ในการทำงาน อาทิ การเรียนรู้งานเรียนรู้การใช้อุปกรณ์การทำงาน ปรับตำแหน่งงานที่ดีขึ้น และการทำงานร่วมกับคนไทย นายจ้างคนไทย นอกจากนี้ แรงงานข้ามชาติส่วนหนึ่งต้องการเรียนหนังสือ เพราะเคยพลาดโอกาสทางการศึกษา ไม่เคยได้เรียนหนังสือขณะที่อยู่ในประเทศต้นทาง

แรงงานข้ามชาติได้รับการศึกษาใน 3 รูปแบบหลัก คือ

1) การศึกษาที่จัดโดยสถานศึกษา กศน. และหน่วยงานในสังกัดสำนักงาน กศน. โดยเป็นทั้งการจัดการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 พบว่า มีผู้เรียนที่เป็นแรงงานข้ามชาติและผู้ไม่มีสัญชาติไทย จำนวนทั้งสิ้น 17,850 คน¹² แยกได้ ดังนี้ คือ

(1) การศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวนรวม 2,055 คน แยกเป็นระดับประถมศึกษาจำนวน 1,117 คน มัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 522 คน มัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 416 คน

(2) ส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาไทย จำนวน 3,900 คน

(3) การศึกษาต่อเนื่อง จำนวนรวม 7,783 คน แยกเป็น พัฒนาทักษะชีวิต 2,312 คน พัฒนาทักษะอาชีพ 2,828 คน พัฒนาสังคมและชุมชน 2,643 คน

(4) การศึกษาตามอัธยาศัย (ห้องสมุด, ศูนย์วิทยาศาสตร์) จำนวนรวม 4,112 คน

12 กลุ่มสารสนเทศ และกลุ่มแผนงาน,สำนักงาน กศน.(2559)

2) การจัดการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ หรือศูนย์สอนภาษาวันอาทิตย์ ซึ่งจัดโดยกลุ่มชาติพันธุ์และองค์กรภาคประชาสังคม ไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน แต่เป็นรูปแบบการศึกษาที่แรงงานข้ามชาติเข้าถึงได้มากที่สุด

3) การจัดการศึกษา / ฝึกอบรมภาษาไทย โดยสถานประกอบการ มีการจัดบ้างในบางพื้นที่ที่มีแรงงานข้ามชาติอยู่หนาแน่น ไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน

ตารางที่ 4 : รูปแบบการเข้าถึงการศึกษาสำหรับแรงงานข้ามชาติ

รูปแบบ	จำนวนผู้เรียน
1 สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัย (กศน.)	- ชั้นพื้นฐาน 2,055 คน - การเรียนรู้ภาษาไทย 3,900 คน - การศึกษาต่อเนื่อง 7,783 คน - การศึกษาตามอัธยาศัย 4,112 คน
2 ศูนย์การเรียนรู้ที่จัดโดยชุมชนและ ภาคประชาสังคม	ไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน
3 จัดโดยสถานประกอบการ	ไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน

ที่มา : กลุ่มสารสนเทศ (2559), ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัยกลุ่มเป้าหมายพิเศษ (2559) สำนักงาน กศน.

สถานการณ์ปัญหาทางการศึกษาของประชากรข้ามชาติ

แม้ว่าประเทศไทยจะขับเคลื่อนการศึกษาเพื่อปวงชน หรือ Education for All มาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะภายใต้มติคณะรัฐมนตรี 5 กรกฎาคม 2548 เรื่องการขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับคนทุกคนที่อยู่ในประเทศไทย แม้ในภาพรวมการเข้าถึงการศึกษาของประชากรข้ามชาติโดยเฉพาะในกลุ่มเด็กจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และมีทางเลือกในการศึกษาที่มากขึ้น แต่จะเห็นยังมีบุตรแรงงานข้ามชาติจำนวนมากที่เข้าไม่ถึงการศึกษา และโอกาสทางการศึกษาของแรงงานข้ามชาติยังเป็นไปอย่างจำกัด อีกทั้ง ยังมีความไม่สอดคล้องเหมาะสมของการจัดการศึกษาสำหรับประชากรกลุ่มนี้ จากประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติงานและบทเรียนการทำงานของโครงการพัฒนาแนวทางและรูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับผู้มีปัญหาสถานะบุคคลและแรงงานข้ามชาติ ร่วมกับภาคีความร่วมมือต่างๆ และในพื้นที่ต่างๆ ในระยะที่ผ่านมา นั้น หากพิจารณาสภาพปัญหารายกลุ่มประชากรสามารถสรุปได้ ดังนี้

กลุ่มบุตรแรงงานข้ามชาติ

จากแผนภูมิที่ 1 จะเห็นว่า มีเด็กไม่มีสัญชาติไทยจำนวนประมาณ 1.4 แสนคน หรือร้อยละ 48 ที่ไม่ได้รับการศึกษาในรูปแบบใดเลย ขณะที่ มีจำนวนประมาณ 1.6 แสนคน หรือร้อยละ 54 ที่เข้าไม่ถึงในระบบการศึกษาของรัฐ โดยมีสภาพปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงการศึกษาที่สำคัญแต่ละรูปแบบ ดังนี้

1) การศึกษาในระบบโรงเรียน

- 1.1 โรงเรียนบางส่วนยังปฏิเสธการรับเด็กที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย

1.2 โรงเรียนส่วนใหญ่ มีเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงการศึกษาของบุตรแรงงานข้ามชาติ โดยเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคสำคัญ คือ

- การเน้นรับเด็กที่มีเอกสารทางทะเบียนราษฎรเข้าเรียน ส่วนเด็กที่ไม่มีเอกสารนั้นสถานศึกษาจะต้องให้มืองค์กร หน่วยงาน หรือนายจ้างเป็นผู้รับรอง โดยสถานศึกษาให้เหตุผลถึงความกังวลต่อปัญหาเรื่องเงินอุดหนุนรายหัว การออกหลักฐานจบการศึกษา หรือกังวลในเรื่องความมั่นคง
- การเน้นรับเด็กในวัยเรียนเฉพาะที่พูด สื่อสารภาษาไทยได้เท่านั้น ขณะที่บุตรแรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่พูดภาษาไทยไม่ได้ รวมถึงความกังวลของผู้บริหารสถานศึกษาบางส่วนต่อผลสอบการสอบประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ
- การเน้นรับเด็กที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์การเข้าเรียน ทำให้เด็กที่มีอายุเลยเกณฑ์การเข้าเรียนหรือเด็กโตส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษา

1.3 เด็กที่เรียนในสถานศึกษาของรัฐ ไม่สามารถนำหลักฐานทางการศึกษาจากประเทศไทย กลับไปศึกษาต่อที่ประเทศต้นทางได้

2) การศึกษานอกระบบ ซึ่งเป็นช่องทางรองรับเด็กที่เข้าไม่ถึงการศึกษาในระบบโรงเรียนทั่วไป เนื่องจากข้อจำกัดต่างๆ และเป็นทางเลือกของการศึกษาที่เหมาะสมกับความต้องการของเด็กจำนวนหนึ่ง โดยสภาพปัญหาที่พบ คือ

- 2.1 มีหลักสูตร เนื้อหาที่ยากเกินไปสำหรับผู้เรียนวัยเด็ก และไม่มีสัญชาติไทย
- 2.2 สถานศึกษา กศน.บางส่วนยังปฏิเสธการรับเด็กที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย
- 2.3 สถานศึกษา กศน. ไม่สามารถจัดการศึกษาให้ได้ตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย จัดได้อย่างจำกัด ทำให้เด็กอีกจำนวนมากที่เหมาะสมจะเข้าเรียนในช่องทาง กศน.ยังเข้าไม่ถึงการศึกษา โดยสถานศึกษา กศน. มีเหตุผลเรื่องความไม่เพียงพอของครูผู้สอน งบประมาณ และสถานที่เรียน
- 2.4 การมีหลักเกณฑ์ หรือ เงื่อนไขที่ไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของภาคีเครือข่ายภาคประชาสังคม อาทิ หลักเกณฑ์ คุณสมบัติของครูประจำกลุ่มที่เป็น บุคคลภายนอก

3) การจัดการศึกษาโดยศูนย์การเรียนรู้เด็กข้ามชาติ

- 3.1 ศูนย์การเรียนรู้ยังไม่มีสถานะทางกฎหมาย ทำให้ไม่สามารถออกหลักฐานทางการศึกษาที่รัฐให้การรับรอง หรือยอมรับให้กับเด็กได้
- 3.2 กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิขององค์กรชุมชนและองค์กรเอกชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในรูปแบบศูนย์การเรียน พ.ศ.2555 ยังมีหลักเกณฑ์บางประการที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงการจดทะเบียนตามกฎหมาย กระทรวงฯ โดยเฉพาะในเรื่องคุณสมบัติผู้จดทะเบียน ที่จะต้องมีสัญชาติไทย

กลุ่มแรงงานข้ามชาติ

1) ในระดับนโยบาย ยังมีข้อจำกัดในด้านการสนับสนุนงบประมาณในการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มผู้เรียนที่ไม่มีสัญชาติไทย ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงการศึกษาของแรงงานข้ามชาติและผู้ไม่มีสัญชาติไทยกลุ่มอื่นๆ ตามไปด้วย

2) สถานศึกษา กศน.ส่วนใหญ่ ยังไม่จัดการศึกษาให้กับแรงงานข้ามชาติ โดยเฉพาะแรงงานที่ไม่มีเอกสารประจำตัว อีกทั้ง ยังมีเงื่อนไขบางประการที่เป็นอุปสรรค คือ

- ต้องจัดให้คนไทยก่อน เช่น หากผู้เรียนยังไม่เต็มตามจำนวนก็ให้รับแรงงานข้ามชาติเข้าเรียน หรือสถานศึกษาไม่สามารถจัดสรรให้กลุ่มเป้าหมายได้เรียนอย่างทั่วถึง
- ส่วนใหญ่จะรับแรงงานข้ามชาติเฉพาะที่พูด สื่อสารภาษาไทยได้ และหากเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องสามารถเขียนได้ด้วย

การเข้าไม่ถึงการศึกษาของประชากรข้ามชาติและความไม่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทผู้เรียน นอกจากจะมีสาเหตุหลักมาจากปัญหาด้านทัศนคติแล้ว ยังพบว่า มีสาเหตุอื่นๆ ดังนี้

(1) ปัญหาจากระดับนโยบาย แม้ว่าประเทศไทยจะมีนโยบายด้านการศึกษาที่ระบุถึงการจัดการศึกษาให้กับทุกคนที่อาศัยอยู่อย่างทั่วถึง เสมอภาค แต่พบว่ายังขาดการพัฒนา นโยบายที่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ภายใต้บริบทการย้ายถิ่นข้ามชาติและการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านและในภูมิภาค กล่าวคือ ประเทศไทยยังคงใช้หลักสูตรเดียวกันทั้งหมดกับผู้เรียนทุกคนซึ่งมีความแตกต่างหลากหลาย และยังขาดการเชื่อมโยงด้านนโยบายการศึกษา กับประเทศเพื่อนบ้านต้นทาง ส่งผลให้บุตร

แรงงานข้ามชาติไม่ได้รับการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการ ทำให้เด็กไม่ได้รับการพัฒนาที่เหมาะสมกับวัยอย่างต่อเนื่อง เต็มศักยภาพ และขาดความมั่นคงทางการศึกษา อีกทั้งกลไกทางนโยบายที่จะนำไปสู่การปฏิบัติยังขาดการเน้นย้ำและชัดเจนเพียงพอต่อการสร้างความมั่นใจแก่ผู้ปฏิบัติ

(2) ปัญหาจากระดับการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ กล่าวคือ ในภาพรวม ประเทศไทยยังขาดการกำหนดนโยบายที่เป็นการบริหารจัดการหรือแก้ไขปัญหาทางการศึกษาของบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยอย่างเป็นระบบ ซึ่งทำให้ปัญหาต่างๆ หลายนประการยังไม่ได้รับการแก้ไข ส่วนในขั้นตอนของการส่งผ่านนโยบายระดับประเทศไปสู่การปฏิบัติ ยังขาดกลไกการขับเคลื่อนอย่างจริงจัง และเป็นรูปธรรมต่อเนื่อง ทั้งกลไกในการส่งเสริม กำกับ ติดตามและพัฒนา ส่งผลต่อการปฏิบัติงานภายใต้สถานะการขาดสภาพบังคับใช้กฎหมาย/นโยบาย นำไปสู่การปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมและเกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

(3) ปัญหาในระดับปฏิบัติการ ปัญหาสำคัญที่พบ คือ ความเอาใจจริงเอาใจของผู้บริการสถานศึกษา การตัดสินใจขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษาเป็นหลัก และปัญหาในขั้นตอนการปฏิบัติต่างๆ อาทิ ความไม่เข้าใจ ไม่ชัดเจนในขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับเด็กที่ไม่มีเอกสารทางทะเบียนราษฎร ทั้งในขั้นตอนการรับเข้าเรียน การจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัว การสอบวัดความรู้เพื่อเลื่อนไปเรียนในชั้นที่เหมาะสม การสอบประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ และการออกหลักฐานทางการศึกษา นอกจากนี้ ยังพบว่า มีผู้บริหารสถานศึกษาบางส่วนยังไม่ได้รับการชี้แจงนโยบาย ไม่มีเอกสารทางนโยบาย หรือแนวปฏิบัติที่จะใช้อ้างอิง ทำให้ไม่กล้าที่จะจัดการศึกษาให้กับเด็กกลุ่มดังกล่าว

(4) ปัญหาจากการขาดกลไกในระดับชุมชน ที่จะสื่อสารหรือเชื่อมต่อกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้สามารถรู้ถึงช่องทางการเข้าถึงสิทธิได้จริง โดยเฉพาะการสร้างหรือพัฒนาช่องทางสื่อสารข้อมูลที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย การสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติในระดับพื้นที่ เพื่อลด

ช่องว่างในการทำงานและช่วยให้การเข้าถึงบริการการศึกษาของกลุ่มประชากร
ข้ามชาติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งบทบาทของเครือข่ายผู้ปกครอง ครูใน
โรงเรียน และหน่วยงานในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา สามารถเข้า
มาช่วยลดช่องว่างดังกล่าวนี้ได้

ภาพรวมการดำเนินงาน การพัฒนาแนวทางและรูปแบบการจัดการศึกษาที่ เหมาะสมกับกลุ่มประชากรข้ามชาติ

โครงการพัฒนาแนวทางและรูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสม กับผู้มีปัญหาสถานะบุคคลและแรงงานข้ามชาติ (ศสร.)

จากการวิเคราะห์สถานการณ์และสภาพปัญหาด้านการศึกษาของกลุ่มประชากรข้ามชาติ ช่วงก่อนปี พ.ศ.2556 พบว่า จากการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาเพื่อปวงชนของประเทศไทย ส่งผลให้บุตรแรงงานข้ามชาติและแรงงานข้ามชาติส่วนหนึ่งสามารถเข้าถึงการศึกษาได้ โดยเฉพาะในสถานศึกษาสังกัด สพฐ. อย่างไรก็ตาม ในปีการศึกษา 2555 มีบุตรของแรงงานข้ามชาติที่ได้รับการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบ และการศึกษาที่ไม่เป็นทางการในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้เด็กข้ามชาติ (Migrant Learning Center) รวมประมาณ 84,500 คน จากจำนวนประมาณการณ์เด็กไม่มีสัญชาติไทยราว 300,000 คน สะท้อนให้เห็นว่ายังมีบุตรของแรงงานข้ามชาติที่ยังเข้าไม่ถึงการศึกษาในรูปแบบใดเลยกว่า 200,000 คน ส่วนในกลุ่มแรงงานข้ามชาติและผู้ไม่มีสัญชาติไทยพบว่า มีประมาณ 4,000 คน ที่ได้รับการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน กศน. โดยพบสภาพปัญหาแต่ละกลุ่มเป้าหมายแตกต่างกัน ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย	สภาพปัญหา
1.เด็กในวัยเรียนที่ไม่ได้เรียนหนังสือ	โรงเรียนบางส่วนปฏิเสธการรับเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยเข้าเรียนโดยเฉพาะเด็กที่ไม่มีเอกสารประจำตัว หรือมีเงื่อนไขการรับ เช่น ต้องสามารถสื่อสารภาษาไทย และมีอายุอยู่ในเกณฑ์

กลุ่มเป้าหมาย	สภาพปัญหา
	<p>การเข้าเรียน</p> <p>สถานศึกษาในสังกัดสำนักงาน กศน. ส่วนใหญ่ยังไม่จัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี</p>
<p>2. เด็กที่เรียนอยู่ในศูนย์การเรียน</p>	<p>ศูนย์การเรียนยังไม่มีสถานะทางกฎหมาย ไม่สามารถออกหลักฐานทางการศึกษาให้เด็กที่ทางการรับรองได้</p> <p>เด็กที่จบจากศูนย์การเรียนหรือโรงเรียนไม่สามารถเข้าศึกษาต่อในประเทศต้นทางได้</p>
<p>3. แรงงานข้ามชาติ</p>	<p>สถานศึกษา กศน. บางส่วนยังปฏิเสธการรับแรงงานข้ามชาติ ผู้ไม่มีสัญชาติไทยเข้าเรียน การเข้าถึงการศึกษาได้อย่างจำกัด (จำนวน เนื้อหา รูปแบบ)</p> <p>การทำงานกับภาคีเครือข่ายซึ่งเป็นแนวทางที่จะร่วมกันจัดการศึกษายังมีน้อย</p>

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงก่อเกิด”โครงการพัฒนาแนวทางและรูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับผู้มีปัญหาสถานะบุคคลและแรงงานข้ามชาติ (ศสร.)” รับผิดชอบโดยมูลนิธิเพื่อเยาวชนชนบท ภายใต้ยุทธศาสตร์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีปัญหาสถานะบุคคลและแรงงานข้ามชาติ (พ.ศ.2556-2559) สำนักสนับสนุนสุขภาวะประชากรกลุ่มเฉพาะ (สำนัก 9) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ซึ่งเป็นการพัฒนาการทำงานต่อยอดจากต้นทุนและบทเรียนการดำเนินงานโครงการระหว่างปี พ.ศ.2554 - 2556 รวมถึงช่องว่างในการจัดการศึกษาของกลุ่มประชากรข้ามชาติในขณะนั้น

วัตถุประสงค์ของโครงการฯ เพื่อ

- (1) พัฒนากลไกสู่การนำนโยบายไปปฏิบัติ
- (2) พัฒนาแนวทางและรูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับวัย บริบทการทำงาน วิถีชีวิต ที่เอื้อต่อการเข้าถึงการศึกษาของบุตรหลานและแรงงานข้ามชาติ และพัฒนาแนวทางการเชื่อมโยงการศึกษากับประเทศต้นทาง
- (3) จัดการข้อมูลความรู้จากการปฏิบัติการ เพื่อนำไปใช้ในการขับเคลื่อนกลไกสู่การนำนโยบายไปปฏิบัติ

เป้าหมายการพัฒนา

- (1) การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าวและผู้ไม่มีสัญชาติไทยที่อยู่ในวัยเรียนแต่ไม่ได้เรียนหนังสือ
- (2) การพัฒนายุทธศาสตร์จังหวัดการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย
- (3) การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับประเทศต้นทาง
- (4) การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับแรงงานข้ามชาติและผู้มีปัญหาสถานะบุคคล

การดำเนินงาน

ประกอบด้วยโครงการย่อยจำนวน 6 โครงการ รับผิดชอบโดยภาคีหลักจำนวน 5 องค์กร รายละเอียดดังตาราง

โครงการ	ภาคีหลัก	กลุ่มเป้าหมาย	พื้นที่ดำเนินงาน
1) สนับสนุนและพัฒนากลไกสู่การ	ชุดโครงการ (มูลนิธิเพื่อ	บุตรของแรงงานข้ามชาติที่อยู่ในวัย	- พื้นที่ปฏิบัติของโครงการย่อย

โครงการ	ภาคีหลัก	กลุ่มเป้าหมาย	พื้นที่ดำเนินงาน
นำนโยบายไปปฏิบัติ	เยาวชน (บท)	เรียนแต่ไม่ได้เรียน หนังสือ	- พื้นที่ดำเนินงาน ร่วมกับ ศกพ. สำนักงาน กศน.
2) ส่งเสริมกลไก ระดับจังหวัดและ แนวปฏิบัติที่เอื้อต่อการเข้าถึงการศึกษา ของบุตรแรงงาน ข้ามชาติ	มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย จังหวัด ชุมพร	บุตรของแรงงาน ข้ามชาติที่อยู่ในวัย เรียนแต่ไม่ได้เรียน หนังสือ	8 อำเภอในจังหวัด ชุมพร
3) ศึกษาและ พัฒนาการจัดการศึกษาที่ เหมาะสมกับบุตร แรงงานข้ามชาติที่ เชื่อมโยงกับ ประเทศต้นทาง	มูลนิธิ ช่วยไว้ พรหมแดน	บุตรของแรงงาน ข้ามชาติที่เรียนอยู่ใน ศูนย์การเรียน	อำเภอแม่สอด อำเภอพบพระ จังหวัดตาก
4) ศึกษาและ พัฒนาการจัดการศึกษาที่ เชื่อมโยงกับ ประเทศต้นทาง ชายแดนระนอง	มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย จังหวัด ระนอง	บุตรของแรงงาน ข้ามชาติที่เรียนอยู่ใน ศูนย์การเรียน	อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง

โครงการ	ภาคีหลัก	กลุ่มเป้าหมาย	พื้นที่ดำเนินงาน
5) พัฒนาพื้นที่ เรียนรู้ต้นแบบการ จัดการศึกษาสำหรับ แรงงานไทยกับ แรงงานข้ามชาติ	มูลนิธิเพื่อ เยาวชน ชนบท	แรงงานข้ามชาติ และผู้มีปัญหา สถานะบุคคล	เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร อำเภอเมือง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ อำเภอเมือง สมุทรสาครจังหวัด สมุทรสาคร
6) พัฒนารูปแบบ และโอกาสทางการ ศึกษาของผู้มีปัญหา สถานะบุคคลและ แรงงานข้ามชาติใน พื้นที่ชายแดนไทย- ลาว	ศูนย์ ส่งเสริม สิทธิ มนุษยชน ภาคอีสาน	แรงงานข้ามชาติ และผู้มีปัญหา สถานะบุคคล	อำเภอท่าบ่อ , อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย

ผลการดำเนินงานโดยรวม

การดำเนินงานซึ่งเกิดจากความร่วมมือระหว่างภาคีที่เป็นหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ภาคเอกชน และองค์กรภาคประชาสังคม สามารถสรุปผลแยกตามกลุ่มเป้าหมายได้ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย	สภาพปัญหา	ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้น
(1) บุตรของ แรงงานข้ามชาติที่	(1) โรงเรียนบาง แห่งปฏิเสธการรับ	(1) เกิดกลไกระดับจังหวัด(ชุมพร) ได้แก่ คณะทำงานจัดทำยุทธศาสตร์

กลุ่มเป้าหมาย	สภาพปัญหา	ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้น
<p>อยู่ในวัยเรียนแต่ไม่ได้เรียนหนังสือ</p>	<p>เด็กเข้าเรียนหรือมีเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรค อาทิ ต้องมีเอกสารแสดงตนตามกฎหมาย มีความสามารถด้านภาษาไทย มีอายุในเกณฑ์เข้าเรียน</p> <p>(2) การจัดการศึกษานอกระบบโดยสถานศึกษาในสังกัด กศน. ส่วนใหญ่ยังไม่จัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี</p>	<p>การศึกษาประชาคมอาเซียนจังหวัดชุมพร และยุทธศาสตร์การศึกษาประชาคมอาเซียนจังหวัดชุมพร ซึ่งได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการจากผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพร</p> <p>ทำให้เกิดการขับเคลื่อนกลไกระดับจังหวัดไปสู่การปฏิบัติที่เอื้อต่อการเข้าถึงการศึกษาของบุตรหลานแรงงานข้ามชาติในพื้นที่</p> <p>(2) มี <i>แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กไม่มีสัญชาติไทยที่อยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ ระดับประถมศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (สำหรับเด็กอายุ 8-15 ปี)</i></p> <p>ทำให้เด็กไม่มีสัญชาติไทยที่ไม่ได้เข้าเรียนในระบบโรงเรียน มีโอกาสและทางเลือกเข้ารับการศึกษาในสถานศึกษา กศน.</p> <p>โดยมีสถานศึกษา กศน. นำร่องจัดการศึกษาตามแนวทางดังกล่าว จำนวน 7 อำเภอ</p>

กลุ่มเป้าหมาย	สภาพปัญหา	ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้น
<p>(2) บุตรของแรงงานข้ามชาติที่เรียนอยู่ในศูนย์การเรียน</p>	<p>(1) เด็กที่จบการศึกษาจากศูนย์การเรียนไม่สามารถกลับไปศึกษาต่อที่ประเทศต้นทางได้</p>	<p>(1) เกิดการเชื่อมโยงการศึกษาระหว่างไทยและเมียนมา ในรูปแบบการจัดการศึกษาที่ใช้หลักสูตรการศึกษาของระบบระดับประถมศึกษา (Non-Formal Primary Education - NFPE) ของประเทศเมียนมา ในศูนย์การเรียนในอำเภอแม่สอด และอำเภอพบพระ จังหวัดตาก</p> <p>ศูนย์การเรียนและเด็กได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของเมียนมา อาทิ ชุตนักเรียน แบบเรียน การพัฒนาครู และค่าตอบแทนครู</p> <p>เด็กที่เรียนจบหลักสูตรจะได้รับหลักฐานการจบการศึกษาตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการเมียนมา สามารถนำกลับไปศึกษาต่อที่ประเทศต้นทางได้</p>
		<p>(2) ในพื้นที่จังหวัดระนอง และจังหวัดเกาะสอง ประเทศเมียนมา เกิดการพูดคุยหารือเพื่อความร่วมมืออย่างเป็นทางการระหว่างเขตพื้นที่การศึกษาของทั้งฝั่งไทยและเมียนมา ในการเชื่อมต่อการศึกษาระหว่างกัน</p>

กลุ่มเป้าหมาย	สภาพปัญหา	ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้น
(3) แรงงานข้ามชาติและผู้มีปัญหาสถานะบุคคล	(1) สถานศึกษา กศน. บางส่วน ปฏิเสธการรับแรงงานข้ามชาติและผู้มีปัญหาสถานะบุคคลเข้าเรียน	<p>(1) เกิดความร่วมมือจัดการศึกษาให้กับแรงงานข้ามชาติในสถานประกอบการ รูปแบบ “โรงเรียนในโรงงาน” นำร่องจำนวน 5 แห่ง โดยมีหลักสูตร (ระยะสั้น) "ภาษาไทย-พม่าเพื่อการสื่อสารและการทำงาน" ใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีแนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับบุคคลที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย (สำหรับแรงงานข้ามชาติและกลุ่มชาติพันธุ์) ซึ่งพัฒนาร่วมกับ ศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกลุ่มเป้าหมายพิเศษ (ศกพ.), สถานศึกษา กศน. 14 อำเภอ และ องค์การภาคประชาสังคม</p>
		<p>(2) มีพื้นที่ต้นแบบในการจัดการศึกษานอกระบบให้กับแรงงานข้ามชาติและผู้มีปัญหาสถานะบุคคลในพื้นที่ชายแดนลาว(อำเภอท่าบ่อ และอำเภอศรีเชียงใหม่ จ.หนองคาย) โดยความร่วมมือของสถานศึกษา กศน. และชุมชน ท้องถิ่น</p>



เพื่อนผู้ร่วมเดินทางและผู้ใหญ่ที่คอยเกื้อหนุน

ภาคีหลัก	ที่อยู่	เพื่อนผู้ร่วมเดินทาง
มูลนิธิช่วยไว้ พรหมแดน	เลขที่ 203 หมู่ 2 ต.แม่ปะ อ.แม่สอด จ.ตาก 63110 โทรศัพท์ / โทรสาร 055-546112 www.helpwithoutFrontiers.org	ศิริพร แก้วสมบัติ ยุวดี ศิลปะกิจ ไอนีระ สุคนธ์ ปานทอง
มูลนิธิศุภนิมิต แห่งประเทศไทย จังหวัดชุมพร	(ที่ตั้งปัจจุบัน) ศูนย์ ประสานงานมูลนิธิศุภนิมิตฯ สำนักงานเทศบาลตำบล ปากน้ำชุมพร เทศบาล ปากน้ำชุมพร ถนนชลธีทวาร ธา ตำบลปากน้ำ อำเภอ เมืองฯ จังหวัดชุมพร 86120 โทรศัพท์ 0-7752-2008 โทรสาร 0-7752-2235 ต่อ 12	ธนภฤต หิตสุวรรณ สุดาพร วุฒิโกศ
มูลนิธิศุภนิมิต แห่งประเทศไทย จังหวัดระนอง	เลขที่ 258/248 หมู่ 6 ตำบลบางรีน อำเภอเมือง จังหวัดระนอง 85000 โทรศัพท์มือถือ : 087-271-0345	ฐิติยา สามารถ อรอริยา จารุชัย

ภาคีหลัก	ที่อยู่	เพื่อนผู้ร่วมเดินทาง
ศูนย์ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนภาคอีสาน (ศสอ.)	(ที่อยู่ปัจจุบัน) สาขาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด เลขที่ 113 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด 45120	คชฉิณ สุวิชา ชลธิดา บัวหา
มูลนิธิเพื่อเยาวชนชนบท (มยช.)	เลขที่ 59/118-120 ซอยเอกชัย89/4 ถนนเอกชัย แขวง/เขตบางบอน 10150 โทรศัพท์ 02-416-8073 โทรสาร 02-894-2819 www.fry1985.org www.facebook.com/FRY.1985	ลัดดาวัลย์ หลักแก้ว มงคล สุวรรณศิริศิลป์ ญาณีณี ขำศิริ เพชร พัวพันธ์
ที่ปรึกษาโครงการ	ศ.ดร.สมพงษ์ จิตระดับ ดร.รังสรรค์ มณีเล็ก นางอรพิน วิมลภูษิต	

โครงการพัฒนาแนวทางและรูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสม กับผู้มีปัญหาสถานะบุคคลและแรงงานข้ามชาติ (คสร.)



สำนักสนับสนุนสุขภาวะประชากรกลุ่มเฉพาะ (สำนัก 9)
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

